

УДК 330.341.42

## ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ «НОВОЇ ЕКОНОМІКИ»

С. А. ЖУКОВ

Мукачівський технологічний інститут.

*В статті розглядаються проблеми „Нової економіки” яка є основою створення інформації та знань, а розвиток основ її забезпечує зростання рівня життя населення. Розглядається також значимість кластерів - територіальної концентрації конкурентного потенціалу.*

„Нова економіка” - це не тільки інформаційні і комунікаційні технології, а також сфера створення інформації та знань і включає промислові аспекти прогресу біотехнології, генетики, нанотехнології нових матеріалів. Розвиток основ „нovoї економіки” забезпечить зростання якості життя громадян, дозволить попередити інформаційну й економічну ізоляцію від світової економіки і світової співдружності, забезпечить розвиток процесів міжнародної інтеграції.

### **Об’єкти та методи дослідження**

Розвиток національної економіки знаходиться в прямій залежності від структури суспільного виробництва. Вона відображає кількісні і якісні закономірності, дозволяє виявити тенденції змін національної економіки. Структура економіки виступає характеристикою її стійкості й національної безпеки (економічної, технологічної, екологічної, оборонної, енергетичної, інформаційної), визначає ефективність суспільного виробництва. Вона повинна відповідати цілям суспільно-економічного розвитку країни, досягнення яких пов’язано з впливом на економічну структуру. Структура суспільного виробництва оцінюється різними підходами: галузевим, регіональним, секторним, „відтворювальним”, технологічним.

Галузева і територіальна структури національної економіки відображають суспільний поділ праці в межах країни та регіону. Головний структурний елемент при цьому є: галузь та міжгалузеві комплекси. Відокремлення останніх пов’язано з координацією груп виробництв та галузей, з існуючими соціально-економічними проблемами, коли ціль розвитку кожного комплексу сприяє рішенню відповідної проблеми суспільства.

Секторна структура економіки означає виділення інституційних одиниць з обліком форм власності та видів діяльності. Головний елемент структури – сектор як сукупність однорідних підприємств і організацій, що виконують однакові функції у відтворювальному процесі і мають однакову структуру доходів і витрат.

Ефективність суспільного виробництва в цілому при відтворювальному підході є ефективністю реального процесу відтворення і виражається в ефективності кожного підрозділу, що проявляється як ефективність внутрішнього процесу виробництва, і в ефективності взаємодії підрозділів.

Технологічна структура суспільного виробництва відображає взаємодію підрозділів; технологічна структура суспільного виробництва відображає співвідношення елементів суспільного процесу: засобів праці, предметів праці і робочої сили, що обумовлюється характером виробничих операцій – технологічним поділом праці.

### *Постановка задачі*

Структура економіки у відповідному розрізі виявляє необхідні взаємозв'язки загального виробництва, виступає характеристикою його структурного фактора, що об'єднує складові частини національної економіки в національну економічну систему. Національна економіка повинна бути спроможною до самозабезпечення, самовідтворюванню, якісному вдосконаленню. Це висуває відповідні вимоги до структури економіки в кожному з вище визначених підходів. Найбільш повно цьому відповідає відтворювальна структура, що дозволяла виразити безперервність загального виробництва як єдність процесів простого відтворення (самозбережність) та розширення (саморозвиток) національної економіки.

### *Результати та їх обговорення*

Головними характерними якостями сучасної економіки є:

- зростання сектора послуг, що визначає значні структурні зміни в економіці країни;
- інформаційні технології, для яких характерна висока швидкість розвитку та проникнення у всі сфери економіки, низькі граничні витрати та занадто високий економічний ефект від їх використання.

Зупиняючись на останній якості слід зазначити, що інформаційні технології становляться важливим фактором вертикальної інтеграції виробництв та їх об'ємів. Свого роду інформаційні технології є інвестиціями у виробничі процеси і тому безпосередньо впливають на зайнятість населення.

Необхідність інноваційного шляху розвитку економіки висуває вимогу створення системи управління реформами у відповідності з принципами інноваційного, творчого менеджменту. Так М. Портер відмічає: „Кращі компанії досягають конкурентних переваг завдяки інноваціям, причому, якщо вони підходять до

нововведень в самому широкому розумінні, використовуючи як нові технології, так і нові методи роботи”.

Ще один принципово важливий момент, що виділяється ним, пов'язаний з більшою значимістю територіальної концентрації конкурентного потенціалу. Для цього використовується поняття кластера, яке невіддільне від регіональної економіки. Кластери – це географічні концентрації фірм, постачальників, пов'язаних галузей і спеціалізованих інститутів, які грають особливу роль в окремих націях, країнах і регіонах.

За іншим визначенням кластер – це галузево-територіальне добровільне об'єднання підприємницьких структур, які співробітничать з науковими закладами, суспільними організаціями та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоспроможності власної продукції і сприяння економічного розвитку регіону. Слід зазначити, що створення концепції кластерів пов'язано із змінами в менталітеті громадян і поведінки суб'єктів підприємства, які відбуваються через зміну парадигми інтересів, через зміну уваги громадян до приватної власності.

Аналіз особливо ефективних галузей в різних країнах показав, що процес їх формування і розвитку підпорядковується певним закономірностям. Для його характеристики був введений термін „галузевий кластер”, під яким слід розуміти неформальну співдружність галузевих і суміжних компаній, які відрізнялись властивістю взаємного підсилення конкурентних переваг. При відповідних зовнішніх умовах вони сприяють росту своїх компаній-постачальників, перш за все за рахунок збільшення вимог до якості комплектуючих, щоб забезпечити споживачів високоякісною продукцією. В даному випадку виникає позитивний зворотній зв'язок і посилюється процес закріплення конкурентних переваг. Стійкі конкурентні переваги нації можуть базуватися тільки на міцних конкурентних перевагах її окремих галузевих кластерів. Поява в галузі хоч би однієї організації - родини кластера – сприяє закріпленню конкурентоспроможності і конкурентного потенціалу інших галузевих організацій, які, ведучи боротьбу за виживання, закріплюють свої конкурентні переваги.

Виникає необхідність у формуванні організаційних структур більш високого рівня, які, в свою чергу, можуть включати декілька об'єднань за підпрограмами або блоками інноваційних проектів. Найбільш сучасною формою таких структур, які не лишають самостійності підприємств і входять в їх склад, є кластери. На відміну від адміністративно-командної, кластерна модель добровільно об'єднує всі ресурсні сили

регіону – інтелектуальні, виробничі, природні, які спільними зусиллями досягають значних зрушень в економічному зростанні регіонів. Кластери є також важливими в соціальному плані, оскільки вони стимулюють розвиток співробітництва і утворенню мережевих структур на певних територіях. Вони можуть створити здорове конкурентне середовище, яке приносить вигоду кожному учаснику кластеру.

Характерними рисами успішної діяльності кластерів є:

- орієнтація на потреби ринку, які є головними факторами визначення загальної стратегії підприємств, їх зв'язків між собою. Кластери можуть утягнути в співпрацю гуртових продавців, отримувати спеціалізовані види послуг з питань техніки, технології та інше;
- існування в межах кластеру і створення нових підприємств-постачальників забезпечує спрощений доступ підприємств до сировини, матеріалом, устаткуванню;
- спеціалізація і кооперація, що походять в кластерах, забезпечують поділ ринку на сегменти і цивілізовану спеціалізацію підприємств на певні асортиментні ознаки, що зменшує транспортні витрати, забезпечують раціональний поділ праці, обмін знаннями, технологіями, кваліфікованою робочою силою;
- орієнтація на інновації і притягнення внутрішніх інвестицій;
- забезпечення відповідності стратегій кожного окремого виробництва загальної стратегії розвитку регіону.

В сучасних умовах впровадження інфраструктурних технологій в діяльності підприємств є необхідною умовою для їх розвитку і забезпечення конкурентних переваг. Інфраструктурні технології дозволяють здійснити якісний стрибок в сфері обслуговування клієнтів, контролювати виробничу інформацію, управління підприємством в цілому. Одним із ключових моментів використання інфраструктурних технологій є електронна комерція, яка має значні переваги перед традиційною.

Політика перебудови економіки повинна бути конкретною, а також промисловою (інноваційною), національно орієнтованою, а також чітко територіальною (кластерною). Інноваційний тип розвитку регіону має не зволікати обов'язковою підтримкою базових галузей економіки як основи технічної реконструкції регіональної економіки. Найбільший науково-технічний потенціал є в галузях спеціалізації, однак в меншій мірі забезпечений науковими дослідженнями і проектами галузі виробничої й соціальної інфраструктури – транспорт, енергетика, житлово-комунальне господарство і побутове обслуговування. У зв'язку з цим домінуючим

принципом в інноваційній політиці регіону становиться принцип „кластерності”. Кластерний підхід дає можливість активізувати діяльність регіонального ланцюга управління з привлканням місцевих фінансів. Корпоративні рішення призводять до появи нових ресурсів, які являються загальними і використовуються в інтересах розвитку всіх учасників інноваційного процесу на основі узгодженого управління фінансовими потоками. Підприємства і організації, що об'єднані в кластери, можуть розраховувати на наступні позитивні результати:

- збільшення масштабів і розширення галузевої діяльності;
- розподіл витрат ризиків;
- збільшення здібності до навчання;
- швидкість і гнучкість;
- збільшення можливостей у залученні інвестицій.

Зміни в економічній і соціальній сферах намічають якісно нові вимоги до інформаційного забезпечення процесів життєдіяльності та управління регіоном. Тому доцільним є створення інформаційно-телекомунікативної інфраструктури із значним числом автоматизованих інформаційних систем, що будуть містити інформацію по тим чи іншим аспектам соціально – економічної діяльності на території регіону.

На сьогодні в більшості випадків при формуванні інтеграційних структур на перший план виходять причини технологічного і виробничого взаємозв'язку різних стадій процесу, а розрахунок переваг від вертикальної інтеграції стає другорядним фактором. Тому використання стратегій маркетингу, як основи стратегій інтеграції, дозволяє виявити можливість виробничо-технологічної інтеграції за рахунок нових досягнень науково-технічного прогресу, створення виробництва на межі різних галузей, пошук нетрадиційних рішень поєднання виробничих стадій, котрі обумовлюють випуск конкурентоспроможної продукції. Завдання маркетингу в цьому випадку – знайти не тільки напрямлення інтеграції, які забезпечують економію транспортних витрат при інтеграції, але й рішення питань зниження витрат виробництва, зростання якості і конкурентоспроможності продукції в регіональній економіці.

Першим етапом і важливим елементом маркетингового підходу до інтеграції є системний аналіз. Результати дослідження являють собою базу для прийняття рішень про необхідність інтеграції підприємств, виборі сфер діяльності, які слід об'єднати з ціллю підвищення конкурентоспроможності продукції. Поява на ринку нового агента –

інтегрованої групи (виробника і споживача) – буде характеризуватися змінами характеристик самого ринку. Іншими буде розташування сил, конкуренція, розміри сегментів, що займають різні ринкові гравці, кон'юнктура. Зазнає змін певна короткострокова рівновага, оскільки нове інтеграційне утворення має можливість продовжити випуск продукції за більш низьким цінам (в результаті використання систем внутрішніх цін), більших об'ємів (в результаті кращого використання виробничих потужностей, більш повної завантаженості обладнання). З метою визначення стратегічних горизонтів функціонування при плануванні інтеграції важливо знати перспективи розвитку ринку, на якому планує працювати нова інтегрована компанія, а саме: стадію життєвого циклу продукції, проекти появи нових продуктів, продуктів – замінників. Це дозволить не тільки вірно обрати партнера по інтеграції, але й організувати модернізацію обладнання, удосконалювати технології. Системний аналіз необхідно використовувати не тільки при плануванні складу інтеграційного угруповання, але і в процесі функціонування інтегрованої компанії.

Важливим є аналіз внутрішніх можливостей регіональних структур і господарських одиниць (підприємств) з точки зору їх відповідності зовнішнім вимогам й стратегічним завданням компаній в цілому. Необхідно оцінити діяльність кожного підприємства – учасника компанії і кожної регіональної структури, що об'єднає підприємства в регіоні, з ціллю визначення ефективності функціонування системи підприємств. Таким чином, маркетинг повинен стати інструментом якості складу інтегрованої компанії у відповідності з вимогами ринку, так і розробками комплексу міроприємств щодо підвищення якості об'єднання та окремих його елементів.

### ***Висновки***

Розглянувши і дослідивши суть поняття „нової економіки” можна зробити висновки щодо важливості регіональної економіки взагалі, а особливо розвиток кластерного підходу щодо ведення бізнесу в регіонах. Ми також не обминули значення та роль маркетингового підходу як самого потрібного і надійного інструменту для регіональних інтеграційних процесів.

Вважаємо за необхідним вести розвідувальну роботу щодо впровадження і використання всіх вище розглянутих елементів регіональної економіки та „нової економіки” загалом.

### **ЛІТЕРАТУРА**

1. Войнаренко М. П., Раднецька Л. П., Філінюк В. Р. „Проблеми реформування економіки України. – к.: Лога, 1999. – 259 с.

2. Гончарові Н. П. „Концептуальні підходи к інноваційному розвитку промисленості». Стратегія економічного розвитку України. – 2001 - № 7 – с 113 – 121.
3. Портер М. „Конкуренція”. – П.: Вільямс, 2000.
4. Хаустов В. К. „Регулювання відносин власності на об’єкти інноваційної діяльності”. Економіка і прогнозування. Науково-аналітичний журнал, № 4, 2003 – с. 102.

УДК 330.341.1

## ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

**І. П. КУРІТНИК** д.т.н., **О. Ю. БОЧКО**

Мукачівський технологічний інститут

*Стаття призначена проблемам розвитку інноваційного менеджменту в Україні. Вирішення питання про самофінансування та залучення зовнішніх джерел фінансування. Визначення напрямків підтримки інвестиційних проектів в Україні.*

Відсталість технологічної структури, низький технічний рівень виробничої бази промисловості, слабе фінансування державою науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, брак фінансових результатів не дають можливості економіці країни розвиватися в напрямку досягнення більш високих технологічних укладів на власній науково-технічній основі.

У країні відсутня довгострокова стратегія економічного розвитку та система конкретних механізмів її здійснення. Короткострокова економічна зацікавленість витісняє актуальні завдання науково-технічного розвитку промислової сфери, незважаючи на те, що в сучасних умовах економічне зростання перебуває в тісній залежності від спроможності економічної системи створювати і використовувати інновації, основою яких є науково-дослідні та дослідницько-конструкторські роботи.

За відсутності інноваційної стратегії, яка є основною силою, що створює вирішальні фактори підвищення конкурентноздатності виробництва, неможливо зупинити регрес економіки України.

Перехід на інноваційний тип розвитку є однією з основних передумов виходу країни з глибокої кризи.

### ***Об’єкти та методи досліджень***

Багато вчених порушують дану проблему (Є.С. Галушко, А.М.Власова, А.І.Ніколаєв, В.Б.Яковенко, О.А.Виноградов, А.В.Шарапова, Ю.О.Щирін, М.І.Андрушко, В.Я.Кардаш, І.А.Павленко, О.К.Шафалюк, В.Г.Герасимчук,